

A budapesti unitárius „Missióház” megalapítása és az első 30 év története

1092 Budapest, Hőgyes Endre utca 3.
/volt Rákos utca 3./

Őszi emlékőrző est Ars Sacra: Unitárius Misszióház Ferencvárosban (2024-09-18)

Tisztelt Közönség!

- Gyülekezetünk idei emlékőrző sorozatának harmadik, őszi részéhez érkeztünk, amelyet most az Ars Sacra Fesztivál keretében egy szélesebb érdeklődői kör jelenlétében tarthatunk meg. Számunkra unitáriusok számára az őszi évszak különös jelentőséggel bír, és ezt szeptember utolsó vasárnapján külön, úrvacsorával egybekötött, hálaadó istentisztelettel fejezzük ki. Hálánk kiterjed többek között elődeink áldozatos tevékenységére is. A mai estén 101 éves Misszióházunk történetéből elevenítünk fel néhány fejezetet.
- Jelen Misszióház, melynek egy adott történelmi korszakban nemes küldetése volt Csonka Magyarország és az elszakított Erdély vallási, kulturális, emberi kapcsolatainak a megőrzése, fenntartása, gyakran szolgált helyszínül különböző emlékünnepeknél. Ezek közül az 1940 októberében tartott egybeesett Észak-Erdély időleges visszacsatolásával és János Zsigmond unitárius fejedelem születésének 400. évfordulójával. Felolvasok egy, az eseménynek szentelt, újságcikk részletet kissé átszerkesztve Újváry László egyházügyi főtanácsos tollából (Unitárius Közlöny 1940 november) :

- „A D.F.E. (Dávid Ferenc Egylet) október 18-án az Unitárius Misszióház templomában János Zsigmond emlékünnepélyt tartott a 345. számú róla elnevezett cserkészcsapat közreműködésével. A zsúfolásig megtelt templomban a közönség áhítattal énekelte a király kedvelt énekét: „Jó Úr Isten tekints reánk”. Utána dr. Csíki Gábor lelkész szívből mondott imája, mint egy hálahimnusz emelt fel az egekig minden hívő lelket. Szintén ő olvasta fel dr. báró Daniel Gábor egyleti elnök helyett a megnyitó beszédet a fejedelemről és az ő papjáról-tanítójáról Dávid Ferencről, a tanulságot amit munkájukból leszűrünk, és azt a kötelességet, amit az ő szellemükben cselekedünk. Következett Áprily Lajos Igy akarja a sors című verse ótordai Weress Ákos cserkészparancsnok megzenésítésében és zongorakíséretével a kellemes hangú Berei Mária tolmácsolásában. Utána P. Szentmártoni Kálmán tiszteletbeli kollégiumi igazgató tartott élvezetes és tanulságos előadást János Zsigmond emlékezete címmel. Ulbrich Hermin zongorakíséretes gondolkázását követően Józán Miklós püspöki vikárius fiatalos hévvel adta elő 400 év emlékezete című alkalmi ódáját. Zárszót dr. vitéz Nyiredy Géza alelnök helyett Pethő István lelkész mondott. (A hiányzó személyek ekkor Erdélyben tartózkodtak az egyház kérésére) A felolvasó ülés után a Nőszövetség a Leányegylettel karöltve tartott erkölcsileg és anyagilag is jól sikerült teaestélyt.”
- Ebben a cikkben szerepel szinte mindenki, aki számított, Misszióházunk történetében, kulcsfigurája dr. Csíki Gábor, pedig többször is.
- Többek között róla és társairól is szó lesz Orbán Emese gondnokunk vetített képes előadásában valamint Zomboriné dr. Pap Zsófia presbiter és nőegyleti elnök személyes kötődésű beszámolójában. Jómagam pedig, Chehadé-Boér Judit presbiter, saját kutatásokon alapuló elemekkel egészítem ki az ő mondandójukat. Estünk végén tovább folytathatjuk a beszélgetést gyülekezeti termünkben terített asztal mellett.

▪ Chehadé Boér Judit

Orbán Emese és Zomboriné dr. Pap Zsófia vetített előadása

Szeretettel köszöntök mindenkit, Orbán Emese vagyok és az a megtiszteltetés ért, hogy mesélhetek önöknek a Hőgyes Endre utcai Misszióház aranykoráról, az 1923-1953-ig tartó időszakról.

Úgy gondolom, hogy ez az időszak a maga nehézségeivel, fájdalmaival, de szépségeivel is egy olyan jelentős kulturális örökség a ház történetében, amely több figyelmet érdemel.

Dr. Csiki Gábor, a Misszióház alapítója és első lelkésze, esperes, kormányfőtanácsos
(Székelykeresztúr, 1891.11.19 – Budapest, 1965.12.15)

- 1915-ben fejezte be teológiai tanulmányait
- 1915-1918-ig táborig lelkész
- 1921-ben a *Meadville*-i egyetem díszdoktorrá avatta.
- Meadville Lombard Theological School 1926-tól a Chicago-i egyetem teológiai fakultása.
- 1925-től-1957-ig a Misszióház lelkésze
- 1933-ban missziós munkájáért kormányfőtanácsos címet kapott.
- 1965-ben bekövetkezett haláláig a Misszióházban élt (II. e. 1., 1/a sz.)
- Farkasréti temetőben nyugszik, sírhelye védett

Csiki Gábor

- Családi életét tekintve, nős volt, házasságából 2 kislánya született: Klára és Sára. A családi fotón feleségével és a nagyobbik lányával látható, Klárával.
- A következő dián, a jobb oldalon pedig a magyar történelem egy szomorú fejezetének a dokumentuma látható, egy Származási igazolvány, amely bizonyítja hogy Csiki Gábor tiszta keresztény származású. Tehát nem zsidó. Az igazolványt a Honvéd kórház állította ki 1942-ben.
- Csiki Gábor a misszióház szervezésén és vezetésén kívül jelentős szellemi munkát is végzett, 3 megjelent könyvén kívül több publikációja illetve beszéde fennmaradt.

Dr. Csiki Gábor könyvei:

Hiszek egy Istenben (1926)

Gondolatok a hit világából (1939)

Orbán Balázs emlékezete (1940)

A Csiki család

Származási igazolvány

Részlet a *Hiszek egy Istenben* bevezetőjéből:

„Szeretet Isten és az emberek iránt: ez volt Jézus vallása, ez az evangélium szíve. A mi unitárius vallásunknak is szeretet a lényege: Szeretet Isten és az emberek iránt! E jelmondatban mi emberek faj- és felekezetkülönbség nélkül mindnyájan egyesülhetünk. Bárhogy alakuljon is a jövő s bármi legyen a jövő vallásának a neve, az lényegileg unitárius lesz, mert az emberiség lassankint mind jobban rá fog jönni arra, hogy nem a dogmák a fontosak, amelyek esetleg csak ellentéteket szítanak és nem az dönti el a világ sorsát, hogy a papok milyen kátét tanítanak, hanem az; hogy van-e szeretet az emberek szívében : Szeretet Isten iránt, szeretet egymás iránt a földön. Ha csak egy ember is akad olvasóim között, kinek szívében könyvem ezt a szeretetet megerősítette, fáradságomnak már is bőséges jutalmát veszem.”

A „Missióház” ötlete

- 1921-ben Csiki Gábor előterjeszti egy külföldi mintára megtervezett Unitárius Misszióház létesítésének gondolatát.
- A létesítést a Trianon után megnövekedett budapesti unitáriusok száma indokolta.
- *Bencze Márton:* ” Az épületet eredetileg azért vásárolták az angliai és amerikai unitárius egyházak, hogy azt egyházi célokra használják és abban, mint misszióház, helyet kapjanak az Erdélyből menekült hajléktalan magyarok.”

A hivatalos statisztikák szerint 1918 utolsó két hónapjában 57 ezer ember menekült az ország belső területeire, 1919-ben számuk csaknem megduplázódott, és a békeszerződés aláírásának évében, 1920-ban tetőzött, 121 ezer fővel. Az 1920-ban felállított Országos Menekültügyi Hivatal szerint 1924-ig mintegy 350 ezer ember menekült át a trianoni Magyarországra, de egyes történészek 420-425 ezer menekültről írnak .

- Be kell látni, hogy ezt a menekültáradatot képtelen volt a hatóságok, ill. a főváros ellátni, így vagonokban, vasúti kocsikban helyezték el a családokat, őket nevezi a történelmi emlékezet *vagonlakóknak*.

- Csiki Gábor azzal a céllal is utazott az Egyesült Államokba, hogy szolgálatával pénzt gyűjtsön egy missziós házra. Bár információink hiányosak, hogy pontosan hol is szolgált, de a korabeli újságcikkek említenek néhány helyszínt, amelyet a következő dián láthatunk.
- Az Egyesült Államokban hatalmas szeretettel, együttérzéssel fogadták a lelkészünket.
- Vezetőségünk felvette a kapcsolatot az utódszervezetekkel, hogy minél több információt tudjunk begyűjteni erről az útról.

Dr. Csiki Gábor szolgálata Amerikában 1922-1923

A korabeli újságcikkek és vallomások tanúsága szerint, dr. Csiki Gábor Massachusettes (Boston), Michigan, Pennsylvania, Illinois (Chicago) és Vermont államban végzett szolgálatot. Előadásokat tartott egyetemeken, köztük a Chicago-i egyetemen, amely díszdoktorává is avatta.

Windsor

King's Chapel- Boston

alkalmával áhítatos kegyelettel használta azt bostoni templomában. Halála után a ritka értékű történelmi tányér végrendelete értelmében Boston város muzeumának az őrizetébe került. Bostonba érkezésem alkalmából a King's Chapelben a Yankee-k ősi templomában uri szentvacsorával egybekötött istentiszteletet tartottunk. A hívek kívánságának megfelelően nekem jutott az a nagy kitüntetés, hogy az urvacsorakenyerét épen erről a történelmi tányérről, mint a kolozsvári Unitárius Egyházközség akkori lelkésze, én osszam ki a hívek közt. Sohasem fogom elfelejteni azt a mélységes áhítatot, mellyel a gyülekezet tagjai, férfiak és nők, egyetemi tanárok, üzlet emberek, bankárok, magasrangú közéleti emberek erről a tányérről nyújtott urvacsorai kenyeret kezemből elvették. A vallásos érzületen kívül benne volt ebben az áhítatban Erdély dicsőséges multjának a megbecsülése és szeretete is.

Soha se felejttem el. Mint életemnek egyik legdrágább emléke fog élni szüntelen lelkemben az a jelenet, melynek egy esti alkonyatkor hegyvidékes Vermont államnak egyik kis falujában Windsorban voltam a tanúja, — közel a kanadai határhoz. Egyik Erdélyben is járt barátunknak voltam a vendége. Ott ültem magányosan, a fehér falu villa verandáján, mely egy leszökő magaslaton épült és uralta a völgyben meglapult falut s figyelte lent a mélyben kanyargó Connecticut folyó csendes folyását. Juliusi alkonyat volt. A nap mint egy óriási véres korong elbujt a távolban kéklő kanadai határhegyek mögé. Az est hűs szürkülete ereszkedett alá lassan, barátságosan a vidám falu fölé. S egyszerre megszólal az esti harangszó s hangja, mint anyai vigasztalás elbusult lelkü gyermeke felé, száll fel hozzám a falu felől. Olyan édes, olyan ismerős, olyan régi hangok! Gyermekkori emlékeim ébredtek: mintha csak a Nagyküllőt láttam volna ismét, mint hogyha csak a kereszturi öreg harang küldte volna hozzám a távolba, áldott üzenetét. Elérzékenykedtem, mint egy gyermek. Magamban voltam, egyedül. A ház urnője négyéves kis fiát vitte lefektetni. S amint a harang elhallgatott, szelid kongását a kis gyermek imádságának meleg hangja váltotta fel s szűrődött ki hozzám a gyermekszoba nyitott ablakán. Milyen megható volt a gyermek imádsága, amint a jó Isten áldását kért ártatlan fejére, édes szülőire, édes hazájára és és... amit most hallottam, könnyeket csalt elérzékenyült szívemből szemembe... Isten áldását kérte erdélyi magyar testvéreire is. Érettünk, elesett népünkért is imádkozott az az ártatlan gyermek. Édesanyja tanította így. S ez nemcsak egy elszigetelt eset volt csupán. Amint később személyesen is boldog bizonyosságot nyertem a dologról, az amerikai unitárius vasárnapi iskolák növendékei a lecke utáni áldás kérő imádságukban nem feledkeznek meg soha erdélyi magyar testvéreikről se. Ó, ilyen imádság a jó Istennél bizonyára meghallgatást talál!

William Wilder Howland

*Dr. Howland emlékére meg-
örvendeztetés céljából a Missio
Ház templomának falán
megfelelő ünnepély keretében
emléktábla helyeztetésére el.*

William Wilder Howland (East-

Longmeadow. Mass, U.S.A, 1931)

amerikai unitárius halálos ágyán,

1931-ben, 26 éves korában úgy

rendelkezett, hogy 1500 dollárnyi

összegyűjtött vagyonát a

Misszióházra hagyja. Emlékét

egyházközösségünkben egy díszes

festett fatábla őrzi, melyet Ürmössyné Benczúr

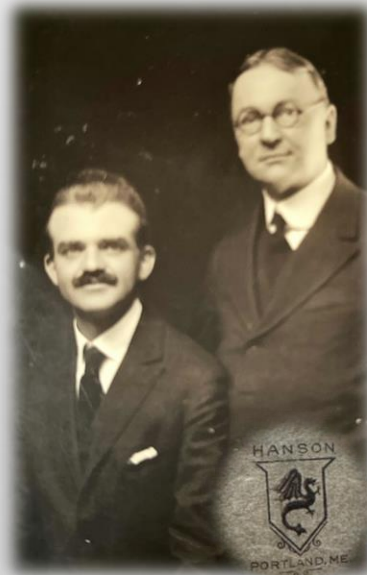
Elza díszített.

Dr. Csiki Gábor hazaérkezése-1923

„1923 telén, a nagybátyám megkért, hogy várjam Budapesten a vasútállomáson, és segítsek neki. Megérkezik a vonat és leszáll egy nagy darab ember, nagy téli kabátban, hogy alig ismertem rá. Két kis bőrönd volt nála. Csodálkoztam, hogy minek neki segítség. Miután hazaértünk derült ki, hogy a kabát bélésébe bele volt varrva az összes pénz, amit külföldön gyűjtött. Ezért látszott olyan nagy embernek. Ezért kellett a biztonsági kíséret.”
ifj. Csiki Gábor unokaöcs

konferenciáról részletek, 9 gépírásos
oldalra bonyolult írásművelés
jelenségeit, amelyből kitűnik
hogy Csiki dr. amerikai utazás
során 83 előadást tartott
különböző egyetemi és tudományos
gyűléseken és egyesületekben
és megindította egyúttal
bővelendő konvenciók által
mindenképp sikerült a legkülönbözőbb

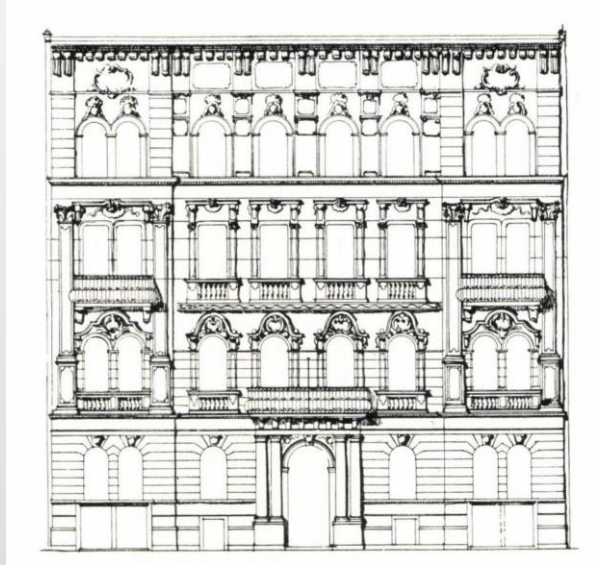

Csiki Gábor Portlandben

Egy font Csiki Gábor hagyatékából

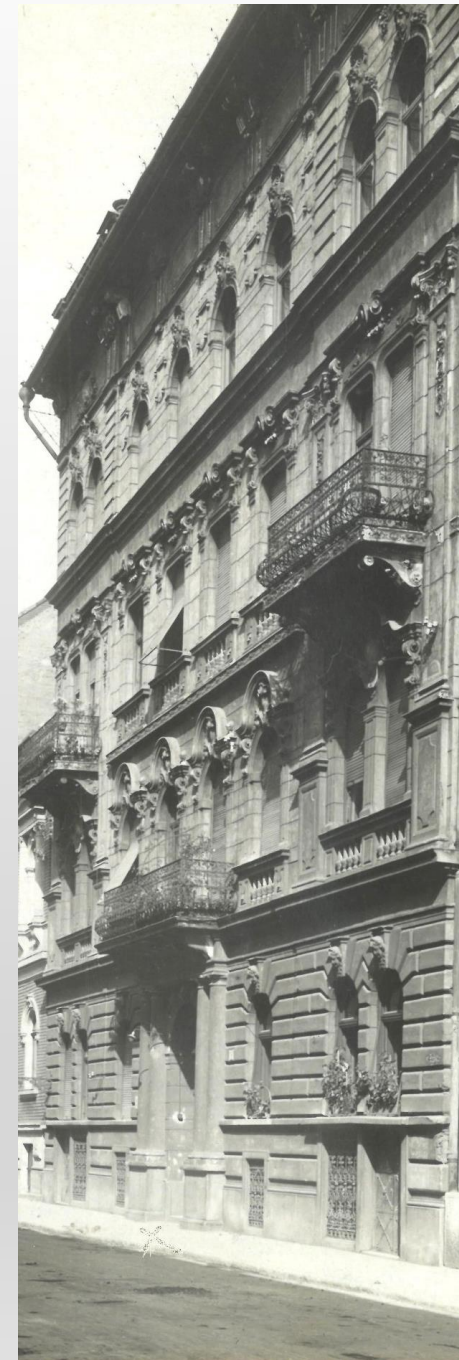
A ház megvásárlása

Az eredeti homlokzat

- Az épület eredetileg 1899-ben épült Gans Ármin építési vállalkozó bérházaként. Helyén addig egy földszintes kis ház állt, amelyben a Molnár Ferenc, *A Pál utcai fiúk* című regényének főhőse, Nemeček Ernő lakott.
- 1924-ben az angol és amerikai unitárius szövetségek vásárolják az ingatlant 18.704,80 USD-ért.
- a MUE az épület átalakításába és fejlesztésébe akkori 24.297 USD értékű beruházást eszközölt. Például, előtte minden folyosó végén volt csak közös mellékhelyiség. Az egyház minden lakásba erre megfelelő helyiséget alakított ki, és bevezettette a vizet.

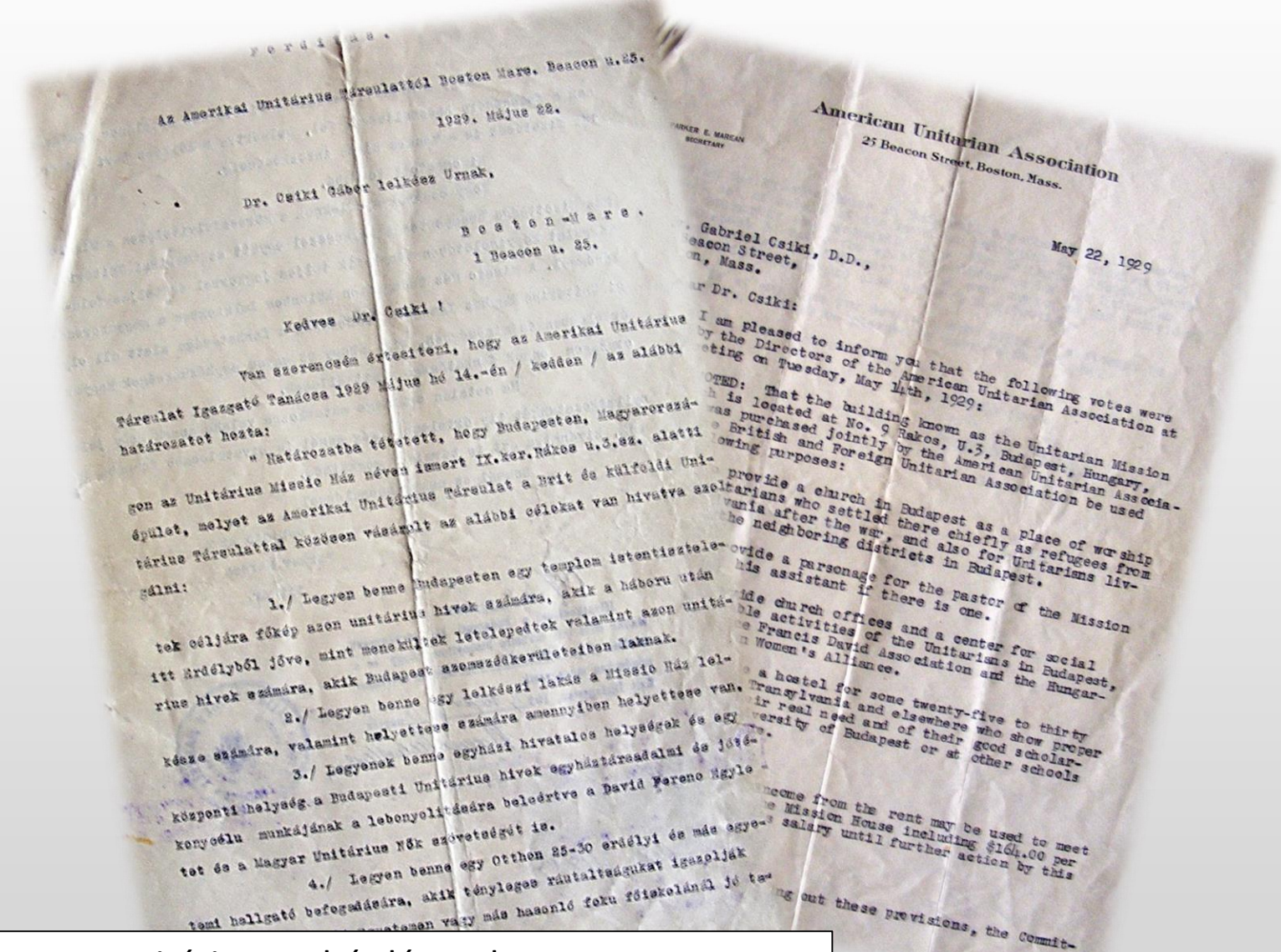

"a MUE-nak adományozzák az ingatlanra vonatkozó minden jogosultságát, jogcímét és érdekelttségét, azzal a feltétellel, hogy amennyiben felbomlana a Magyar Unitárius Egyház az UUA által adományozott, az ingatlanra vonatkozó minden jogosultsága, jogcíme és érdekelttsége rá visszaszármazik."

*Kiadta az Unitáriusok Nemzetközi Szövetsége
(Unitarian Universalist Association)*

William F. Schultz, elnök.

A misszióház működését a Magyar Unitárius Egyház látta el, ugyanis minden jogosultságot átadott az unitáriusok Nemzetközi Szövetsége a korabeli jegyzőkönyvek szerint. A megvásárlás után egy hosszú folyamat kezdődött, több évig tartott, amíg az egyház birtokba tudta venni teljesen a lakásokat.

A templom kialakítása (1928-1929)

- A Méhes Emil és Méhes György mérnökök által irányított átépítés során az udvari hátsó traktus földszintjét és első emeletét összefoglalva a középső főfalat teljes 20 méteres hosszában kiváltották, mellyel egy 10 méter széles, 8 méter magas és 20 méter hosszú teret nyertek.
- A templomteret 4 lakás összenyitásából nyerik (két földszinti és kettő első emeleti) .
- Tervezők: ifj. Gothárd Zsigmond unitárius építésmérnök és Padányi Gulyás Jenő.

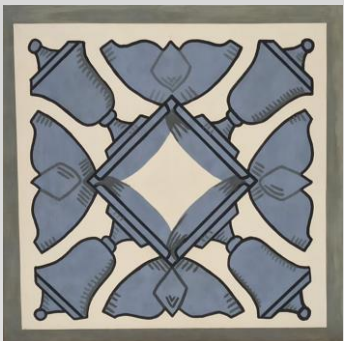

A „Missióház” új homlokzata

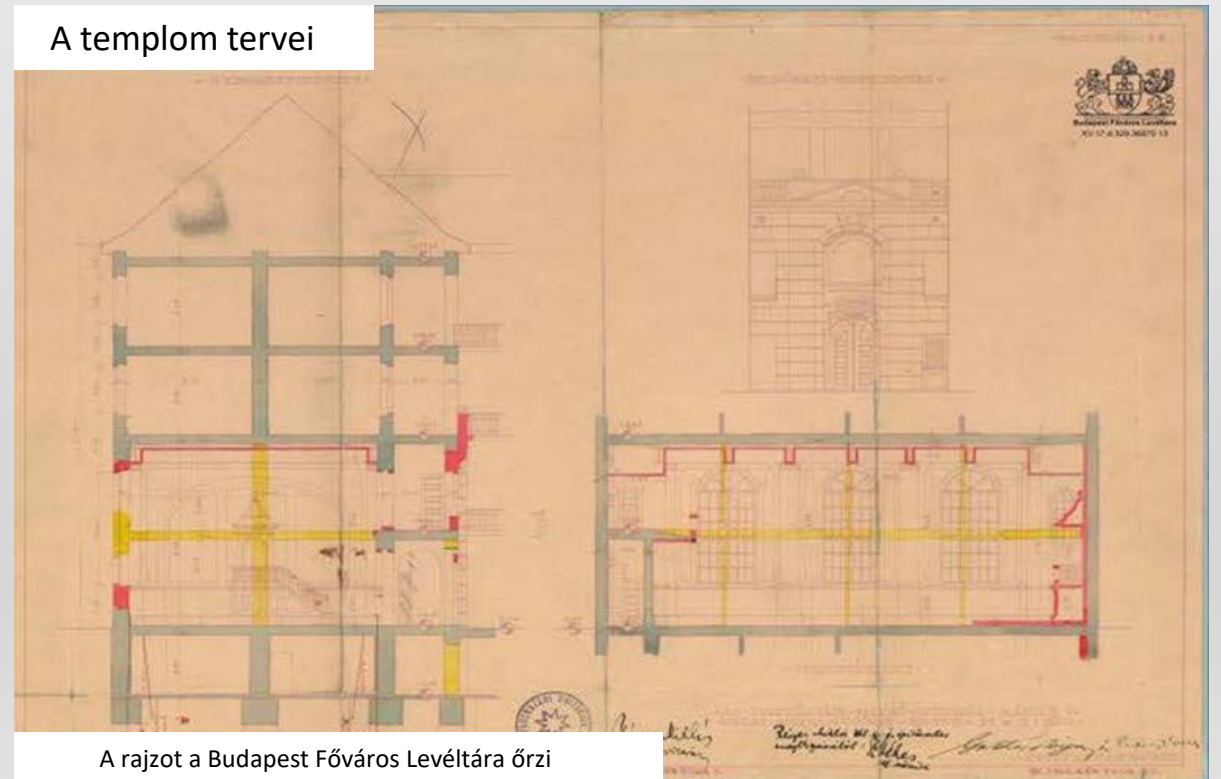
Csúsz Zoltán írása, hogy a
missio Bizottság határozata értelmében a Kápolnában a világi háborúban elesett unitárius hősi emlékére leteleendő faluközösségek részére nagy körű hiteltörvénnyel 30 per centoskedély arányban elte-
zett. A diszkrétív munkálatakat teljesen díjtalanul Rimmössyné Benczúr Elza művésznő vezette.

A templomi fatáblákat Benczúr Gyula festőművész lánya, **Ürmössyné Benczúr Elza** (1874-1961) díszítette, a kazettás mennyezet pedig **Zágony Sándor** munkája.

A templom tervei

A rajzot a Budapest Főváros Levéltára őrzi

- A templom építése több mint egy évet vett igénybe.
- A tér akusztikája kitűnőre sikeredett, amely valószínűsíthetően nem volt tervezett. Gyakoriak templomunkban a rádiófelvételek, ill. több hanglemezzel is rögzítésre került a kitűnő hangzásnak köszönhetően.
- A templombelső díszítését nem kétséges hogy Erdély ihlette.
- Itt érdekességként említeném, hogy jegyzőkönyvek szerint linóleumot terveztek az aljzatra, amely pénzhiány miatt nem valósult meg.
- Akkor volt az érdeklődés a templomavató iránt, hogy zsúfolásig megtelt a templomtér, a gyülekezeti terem, az udvar. A tervezett Úrvacsoraosztás ekkora tömeg jelenlétében ellehetetlenült.
- Érdekesség továbbá, hogy tiszteletből és hálából az angol és amerikai himnuszokat is eljátszották.
- Valószínűsíthető, hogy a hivatalos személyek száma azért is volt olyan nagy, mert az 1927-ben CSIKI GÁBOR 5.000 pengőnyi amerikai útján gyűjtött adományát a főváros 24.000 pengővel egészítette ki. Így tudhatjuk, hogy a templom építése 30.000 pengőbe került.

A templom átadása: 1929

- A templom és a gyülekezeti terem felavatása 1929. február 10-én volt megtartva, Dávid Ferenc halálának 350. évfordulóján.
- Jelen vannak: Klebelsberg Kunó, Ripka Ferenc dr. főpolgármester, Hankó Elemér dr. miniszteri tanácsos.
- Üdvözlőiratok érkeztek az ünnepség alkalmára Angliából, Amerikából, Ausztráliából, Indiából, Új-Zélandról, Dél-afrikából.

Korabeli tudósítás a templomavatásról

Az ünnep sorrendje:

1. Gyülekezeti ének: Hozzád megyek Uram ...
1. és 2. vers.
2. Angol és amerikai himnusz.
3. Ima: Dr. Csiki Gábor, lelkész.
4. Gyülekezeti ének: Világosság szent Atyja ...
5. Felavató beszéd: Józán Miklós püspöki vikárius.
6. Gyülekezeti ének: Hozzád megyek Uram ...
3 és 4 vers.
7. A Misszió Ház alapításának rövid ismertetése: Dr. Csiki Gábor lelkész.
8. Üdvözletek.

9. Áldás: Barabás István, lelkész.
10. Himnusz.

Istentisztelet után a gyülekezeti terem felavatása szeretvendégség keretében. Az ebéden való vészívétet kérjük legkésőbb február 5-ig Dr. Csiki Gábor lelkésszel (IX. Rákos-u. 3.) írásban vagy telefonon (Aut. 893-77) közölni. Minthogy az ebédhez csak korlátolt számban teríthetünk, a jelentkezőket a jelentkezés sorrendjében vesszük figyelembe.

A kórzat, az orgona és a belső tér

A szószék

Belső bejárati ajtó

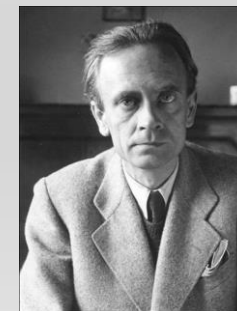
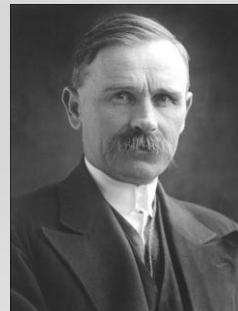
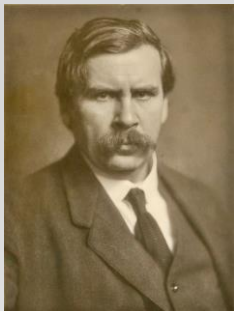
A belső tér és a gyülekezet ülőhelye

Irodalmi kör és kulturális élet a házbán

- Az egyházi élet mellett pezsgő kulturális élet is zajlott a falak között.
- Irodalmi esteket, komolyzenei koncerteket szerveztek rendszerességgel a bentlakó diákok közreműködésével.
- Patakfalvi Sámuel egykori diák visszaemlékezéséből:
„Beindítottuk az irodalmi életet és beszerveztünk olyan nagy egyéniségeket, mint Szabó Dezső, Móricz Zsigmond, Németh László, Erdei Ferenc, Veres Péter, Darvas József, Féja Géza. Az előadóteremben rendszeresen irodalmi esteket szerveztünk.”

---A DÁVID FERENC-EGYLET VALLÁSOS ESTJE. A Dávid Ferenc-Egylet február 7-én, pénteken délután hat órakor az Unitárius Misszióház templomában, /IX., Rákos-utca 3./ vallásos-estélyt rendez, amelyen Gyalla Domokos író, a Kisfaludy Társaság tagja tart előadást. A megnyitó beszédet báró Daniell Gábor elnök mondja, utána dr. Csiki Gábor lelkész, kormányfőtanácsos imádkozik és a záróbeszédet Józán Miklós püspöki vikárius mondja. Az estélyen fellépnek Magyary né Balázs Ibolya énekesnő, Nagy Sándor, a Zeneművészeti Főiskola növendéke, Porray Miklós orgonaművész és Borbély Pál tanár, Szokolayné Tompa Márta pedig székely népballedákat ad elő. /MOT/B.

Benedek János
névű, intermáltusi tag
halálánál fejében megjelent
Cornish, Drummond és
Dávid Ferenc arcképe

Karitatív tevékenységek

- A Misszióház rendszeresen hirdetett adománygyűjtő akciókat nehéz sorsú erdélyi gyermekek, családok, egyházközségek javára.
- Az Amerikából rendszeresen érkező pénz és ruhaadományokat a keblitanács-presbitérium döntései alapján szétosztották.

Pály Zoltán misszió lelkész
bejelenti, hogy Romániából 200
m. ruhával érkezett, amiből
vörösvasárnapiján 20-30 gyermek
ruhát kapott föl, melyek
szépen szabott új ruhával.
Még pedig nem csupán
pénzzel, hanem vidéki
is. - Be említi szövevényes
nyelvvel érkezett még 70
db. szőnyeg is
jelenti továbbá, hogy a bruda-
pesti egyházközség az iskolán-
kivüli ifjak beszerzésére

Bibliotheca ar. Hujcsági delaroda 12 nos.
gelinas tájában akik cüccelőkkel
ittlen is az egyházi élet fellendítését
szolgálatuk felhasználatosul jöggik
arát megterítik.

Misszió helyére bejelentik hogy
Amerikából 11 db. ^{meleg} 120 sz.
pár meleg ruhát, és
megjénnek új áru
Elmél javasolja, hogy a juttatás
a Misszió helyén járjon
biztonságra, ezzel a biztonságára

Amerikai hittestvéreink ruhaadományának kiosztása a Misszióházban. Amerikai hittestvéreink az idén is, mint az elmúlt években gazdag szeretetadománnyal tettek biznyságot velünk szemben táplált őszinte, hitrokoni és emberbaráti érzésükről. 348 m ruha-vászon, eponge és flanell, 120 pár harisnya, 7 pár cipő, 11 kötött pullover, 6 pár keztyű, 2 női- és 3 férfikabát, 9 fiúing, 2 rend szövetruha és 63 db.-ból álló babakelengye került kiosztásra a karácsonyi ünnepek előtt a Misszióházban 128 szegénysorsú budapesti és vidéki unitárius család tagjai között. Az Úr áldása legyen a nemesszívű adakozókon.

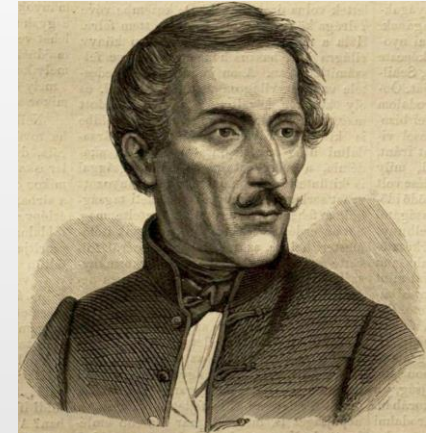
(—)

„Még nem áll a templom, de a szegények és éhezők már tömegekben állanak annak vezetői előtt. A vagonlakók panaszait elsősorban is a lélek beszédét hirdetőknak kell meghallgatnia, s meleg ruhával, hajlékkal és támogatással sietnie segítségükre. De a családok nyomorúságánál(...) sokkal égbekiáltóbb a szülőföldjét elvesztett, s a hazájáért éveken keresztül vérét és fiatalágát áldozó ifjúságunk sorsa.”

Ferencz József lelkes

A Misszióházban működő egyéb szervezetek és tevékenységek

- Bölöni Farkas Sándor Unitárius Iparosok és Kereskedők Köre
- Idősothton
- Ifjúsági dalárda
- A Misszióház rendszeresen otthont adott református és evangélikus egyháztársadalmi és ifjúsági szervezeteknek, pl: Bethlen Gábor Szövetség.
- 1925 februárjában ingyenes angol nyelvtanfolyam indul felnőtteknek, az óraadó Tompa Márta havi 40 pengő tiszteletdíjért.
- Az Angol Clubban az amerikai unitárius nőszövetség támogatásával elérhetővé tettek angol és amerikai teológiai, filozófiai és társadalomtudományi folyóiratokat és könyveket.

Bölöni Farkas Sándor

Dávid Ferenc

Dávid Ferenc Egylet

„A budapesti Dávid Ferenc Egylet január 19.-én, pénteken délután 6 órakor az Unitárius Misszióház templomában /IX., Rákos-utca 3./ vallásos és hazafias estélyt rendez. Az estélyen közreműködnek József Miklós püspöki vikárius, báró Dániel Gábor dr., Petrik Kató és Bergmann Sándor a M.Kir.Operaház tagjai, Pataky József a Nemzeti Színház tagja, Mikustyák István karnagy.”

Unitárius Értesítő

§ A Dávid Ferenc-Egylet kulturestije. A budapesti Dávid Ferenc-Egylet február 13.-án délután 6 órakor az Unitárius Misszióház templomában nagysikorú vallásos és hazafias estélyt tartott. Az estélyen József Miklós püspöki vikárius Zwingli Ulrich reformátorról emlékeztetett magas szárnyalású előadásában. Clauson Mihály, a Budai Zeneakadémia igazgatója és felesége Tholt Margit énekművész, Hidy Gyula és Hegedűsné, Dr. vitéz Enczingszky Emil postafőtanácsos gondaköltő, Csorvanka Gusztáv orgonaművész és Pálffy Kálmán székesfehérvári igazgató- tanár gazdag művészetükkel gyönyörködtették a nagy számban hallgatóságot és tették emlékeztetőssé a jól sikerült estélyt. Inácz Dr. Csiki Gábor lelkész mondott.

2. §. Az egylet célja.

Az egylet célja: a keresztény vallásos és erkölcsös élet, valamint a hazafias érzés ápolása és emelése; az unitarizmus és más szabadelvű vallásos eszmék mozgalmainak és irodalmának ismertetése. Tudományos és nevelésügyi, társadalmi kérdések megvitatása; a szép-irodalom, ének, zene és szavallat ápolása. A mellett az egylet céljához tartozik a különböző hitfelekezetek közötti kölcsönös szeretet és testvéri érzés fejlesztése.

Az egylet — vagyoni erejéhez képest — a hitélet gyakorlását szintén feladatának ismeri.

§ A Dávid Ferenc Egylet évadnyitó felolvasó-estjét november 11-én délután 6 órakor tartja az angol és amerikai unitárius egyházak által alapított Budapesti Misszió Ház /IX., Rákos-utca 3./ templomában. Az estélyen "Amerikai tapasztalatok" címen dr. Csiki Gábor, a Misszióház lelkésze, fog előadást tartani. Dr. Csiki ez év folyamán az amerikai egyházak, egyetemek és más intézmények meghívása folytán öt hónapot töltött Amerikában, ahol a legelőkelőbb angol körök előtt tartott közérdekű előadásokat. Ez alkalommal Amerikában szerzett impresszióiról tart előadást. Az estélyt ezenkívül értékes művészi számok töltik ki. /MTI./

János Zsigmond unitárius cserkészcsapat a Misszióházban

I. KERÜLET.

A 345. számú „János Zsigmond“ unitárius cserkészcsapat, március 23-án tartotta meg IX. ker., Rákos-utca 3. szám alatti Unitárius Misszióházban műsoros cserkészünnepélyét.

A cserkészindulónak elhangzása után Pethő István parancsnok üdvözölte a közönséget. Surányi János kiscserkész Végvári „Nehéz homályban“ című költeményét szavalta el, majd Badóczy Sándor kiscserkészvezető tartott megemlékezést „Március 15. mai jelentősége“ cím alatt. Színrekerült Jónás Alfréd „Kitüntetés“ című rendkívül kedves színjátéka. A „Tanyai abc“ prológot előadta Endrey Tamás kiscserkész, a kiscserkészraj kíséretével. András Tibor kiscserkész Pető: „Harangok“ című költeményét szavalta el. Színrekerült még „Karcsi, a mintadiák-értésítője“ című 1 felvonásos vígjátéka. Azonkívül a csapat énekkara, zeneszámok, szavalatok, cserkészjátékok szerepeltek a hosszú, de mindvégig érdekes és változatos műsoron.

- Alakulása: 1929 február
- A csapat részt vett a gödöllői 1933-as Jamboree-n. Fennmaradt egy kézzel írott, gobelinfedelű napló, amit kézzel vezettek és sok ezer résztvevővel aláírtak a táborozás során.

A 345-ös sz. János Zsigmond unitárius cserkész csapatnak nyári táborozási költségei fedésére 350 pt szavaztunk a Szibotthegyen.

Magyarországi Csörgő és Ének Egyesület.

Cserkészcsapatunk Mikulás-délutánja. December 6-án délután cserkészcsapatunk tagjai részére Mikulás délutánt rendezett, melynek keretében teát szolgáltak fel a szülők és a cserkészfiúk részére s minden cserkészfiú kapott egy-egy Mikulás-csomagot. Közben minden őr személyi összeállításban műsorszámokkal szórakoztatta a megjelent cserkészszülőket. Megelőző délután cserkészeink azokat a cserkész szülőket és hozzátartozókat, kiknél a család fő hadbavonult egy-egy szeretet-csomaggal lepték meg. A jól sikerült Mikulás délutánon megjelent Szent-Iványi Sándor vezető lelkész úr és a tiszteletes asszony is, kik mindig szeretettel támogatják a cserkészcsapatot.

Pethő Gyula 50 unitárius
cserekészfiú 1. hónapi nyaralása-
hoz a felöltés anyagi hozzá-
járulását kéri.

PETHŐ PARANCSONK ÉS A JÁNOS ZSIGMOND
CSERKÉSZ CSAPAT SZÉKELY KAPUJA A GÖ-
DÖLLŐI VILÁG JAMBÓREN 1933

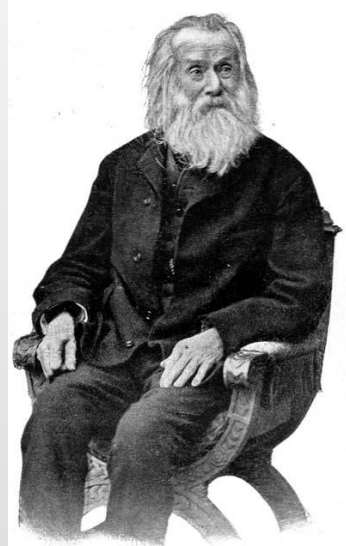
REV. PETHŐ AND THE SZEKLER GATE ERRECTED
BY THE JÁNOS ZSIGMOND UNITARIAN BOY'S
SCOUTS, THE WORLD JAMBOREE GÖDÖLLŐ
HUNGARY 1933

Az előbbi és utóbbi diákhoz pár kiegészítés:

- Estélyeket szerveztek rendszeresen, a meghívottak operaénekesek- a Magyar Kir. Operaház tagjai, zenészek, színészek voltak.
- A jobb oldali fenti képen 33 fiút számoltam, akik között valószínűleg ott van Nyiredy Szabolcs bácsi is. Jobbra lent a csapat kitűzői és felvarrói láthatóak.
- Középen lent Pethő István hitoktató lelkész látható Gödöllőn a tábori székelykapu előtt. Ő volt a csapat parancsnoka. 1948-as feloszlataásáig a csapat évente táborozott.
- *Brassai Sámuel*, utolsó erdélyi polihisztor. Unitárius lelkészi családból származik. A vezetékneve a család származására utal, hiszen Brassóból származnak. Nyelvész, filozófus, pedagógus, a MTA tagja. Jóhiszemű és szórakozott, anekdotikus lelki alkatú. Négy hangszeren játszik: harmóniumon, brácsán, csellón és zongorán. Nem nősült meg, édesanyjával élt. Vagyonát az unitárius egyházra hagyta. A Házsongárdi temetőben nyugszik.

Brassai Sámuel Unitárius Ifjúsági Egyesület

- Megalakulása: 1921
- A szervezet a budapesti unitárius vallású egyetemi és főiskolai ifjúságát fogta össze
- 1935.03.27. az alapszabályuk hivatalos szervek általi elfogadásának dátuma
- 1950.01.09.-án a szervezet feloszlik, miniszteri határozatra

13.) A Brassai S. Ifj. E. Kérése tárgyalatik, melyben az Egyesület tagjainak "Rodnessó"-vásárlásról való leutóztatása költségének fedezésére 200 p-t kér. Bróthar

12.) A Brassai Sámuel Ifj. E. Kérése tárgyalatik, melyben az Egyesület a "Nő"-vetségnek a "Missio" H.-ban lévő helyi részének az Egyesület részére hivatalos helyiségnek való átadását kéri. Bróthar

hogy ifjúsági konferencia céljaira jövő évben a "Rövidítés" bebizonyos összeg beállítására. Bróthar

Dr. Nyiredy Géza
(Nyiredy Szabolcs édesapja) kedvelt
helye a Misszióház templomában

„Hogy én személy szerint hogyan kerültem még közelebbi kapcsolatba Brassai Sámuel nevével és szellemiségével, annak története röviden a következő. A két világháború között az akkori ún. „Unitárius Misszióház”-ban (abban az épületben, melyben Hőgyes Endre utcai templomunk is található) volt egy diákinternátus, melyben - zömében unitárius - erdélyi diákok laktak. Elsősorban ennek az internátusnak a lakóiból alakult meg a „Brassai Sámuel Unitárius Ifjúsági Egyesület”, mely egész Budapest unitárius vallású egyetemi fiatalságát összefogta. 1940-től az 1948-as hatósági megszüntetéséig én is tagja voltam „a Brassai,-nak - ahogy akkor mondtuk -, 1943-ban elnöke is lettem.”

Nyiredy Szabolcs

Diákotthon 1928-tól

Ferencz József jelenti, hogy a M.H. szakkönyvtárát szakcsoportonként rendeztetni és rendszeresen feldolgozva katalogizáltatja. Kéri a bizottságot, hogy a felmerülő költségek kiutalására adjon részére felhatalmazást. Jelenti egyben, hogy a könyvtár javára ujabban adakoztak dr. Ádám, Dénes, Alföldi Rezső és Sinczky Géza.

A bentlakásban szakkönyvtár is működött.

- A diákotthonba való felvételt szigorú elbírálás előzte meg, elvárás volt, hogy az indexükbe bejegyzett kollokviumok száma alapján tandíjmentességet élvezzenek, szigorlataikon pedig jó eredményt érjenek el.
- A lakásokat Perczelné Kozma Flóra hagyatékából származó bútorokkal és Csiki Gábor által az államkincstárból bérelt ágyakkal rendezték be. A lakószobák mellett társalgót, tanulótermet, konyhát és fürdőszobát is kialakítottak.

Be internatusi költségek
könyvtár felújítás megkezdése
folyamatban van, a legújabb
könyvbeszerzésnél a Studium
vállalat Isaró Gyula biz. tag
közbejárása folytán 15%
ábronzdíjmentességet adott. - B
beszerzési összeg kiutalása a
természetbeni segélyek terhére
történt. -
Örv. Ráduly Gáborné
férfi emlékére megörökítésül
rövidül álló könyvtár

Szigorú rendszabály szerint éltek az internátusban lakók. Számuk az évek során 14-32 fő között változott.

Internátusi felügyelő javasolja,
hogy László Imre és Ráthfai
Pilvortó a népszámlálási
üzem az internátusi lakóira
"közhely" komoly magatartást sejtő
módon történt kitöltése miatt
az internátusi kedvesség meg-
vonását és nevezetesen az el-
látásait tekintve fizetni legyen
kötelesek. -

2.) A Weiss Manfred által
szepeli gyáról a "fürdő" ládat
raptum ajánlása. Az egyület
elhelyezkedés a másikat meg-
felelő helyiség hiánya miatt
nem helyettesíthető. javasolja,
hogy az erdélyi konyhának
épület helyiségét rábírja fal-
lal oszlat meg. Az új fürdő

Az 1932 év július és augusztus hó-
napjaira a bizottság havi 10, azaz tíz
pengő díjfizetés mellett, a következő-
ket veszi fel:

Bedő Ádám, joghallgató.
Ekárt Gábor, gyógyszerészhallgató.
Fodor Árpád, szigorló orvos.
Gönczi Sámuel, bölcsészhallgató.
Jakab Lajos, orvostanhallgató.
Szabó Elek, jogszigorló.
ifj. Gyöngyössi Sándor, joghallgató.
Gödri Gábor, jogszigorló.
Hidegh László, műegyetemi hallgató.
Bölony András, joghallgató.
Tana Géza, önkéntes.
Nagy Mózes, okl. állatorvos.

Dr. Csiki Gábor előterjeszti egy unitárius
leányinternátus létesítésének szükségessé-
gét. A Misszió Házban való felállítást tel-
jesen lehetetlennek tartja, mivel már ott
egy fiú internátus létezik. Egyben előter-
jeszti azt is, hogy a Kultuszminisztérium-

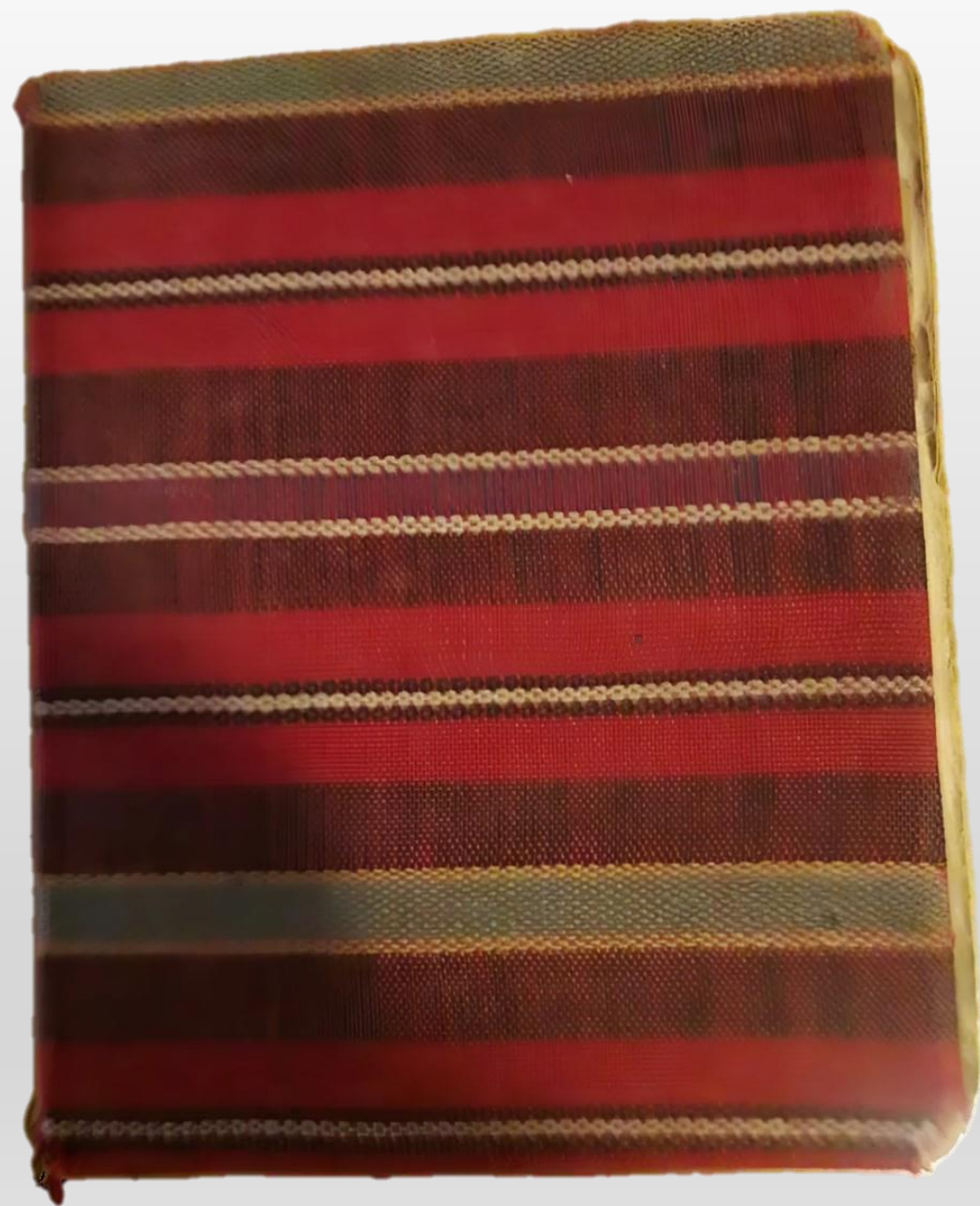
*Cehadé Boér Judit beszámolója
a leányegyletről*

Perczel Ferenczné Kozma Flóra.

- Amint hallottuk, a szorosán vett hitéleti funkción túl, a Misszióház számos egyéb funkciót, küldetést is betöltött. Például menedéket nyújtott a trianoni határok életbe lépése után menekülni kényszerült vagy önként az ún. csonka Magyarországra áttelepedni óhajtó erdélyi unitárius papoknak. Internátusként működött a Budapesten tanuló erdélyi diákok számára, több egyháztársadalmi egyesületnek adott otthont, de levéltárként, folyóirat kiadóként, raktárként is működött. Az egyesületek közül most kiemelném a nőszövetséget és a leányegyletet, melyekről szeretnék néhány szót szólni. A magamfajta kereső-kutató ember életében nagy és lelkesítő dolog, amikor valamilyen ismeretlen vagy lappangó, elsődleges forrásanyagra bukkan. Ennek segítségével ugyanis tévedéseket korigálhat, hiányokat pótolhat. Ez történt velem a fent említett Magyar Unitárius Nők Szövetségével (MUNSZ) és a Perczelné Kozma Flóra Unitárius Leányegyesülettel (ULE) kapcsolatban. Az elsőre vonatkozó információkra 2015-ben találtam rá egy dobozban egyházkerületi Könyvtárunkban és Levéltárunkban, a második titkait rejtő naplóra, idén nyáron, amikor emléktárgyakat kértem az akkori nőközösségtörténeti emléktárhoz. Az ezekből szerzett új adatoknak azt a részét szeretném itt most közkinccsé tenni, amelyek Misszióházunk történetéhez is kapcsolódnak.
- Az első független magyarországi unitárius nőszövetséget Perczelné Kozma Flóra apostolunk és nagyasszonyunk alapította 1922-ben, amit három év múlva bekövetkezett halála után közeli munkatársai, hívei és tanítványai működtettek nagy elkötelezettséggel egészen 1945-ig. Az említett doboz szegényes tartalmából megtudhatjuk, hogy a Szövetség első elnöke Buzogány Anna volt, alelnöke pedig özv. Péterfy Lajosné. 1928-ban az elnöki tisztséget Józsa Miklósné vikárius feleség tölti be, a titkárit pedig Barabás Istvánné lelkészfeleség. 1943-ban az elnök özv. Kolnoki Kis Jenőné, a titkár Sepsi Jánosné. A szervezet székhelyének a címe először V. kerület Koháry utca 4 (ma Nagy Ignác utca), majd később, a Misszióház és Templom megnyitása után, IX. kerület Rákos utca (ma Hógyes Endre utca) 3. Itt tartották havi választmányi gyűléseiket is.

- A Meghívókból az derül ki, hogy ebben az időben jótékony célú gyűjtés céljából főleg táncos, műsoros estélyeket, hangversenyeket rendeztek főképpen a Rákóczi úton (Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesülete), a Kossuth Lajos utcában (Unitárius Kollégium) vagy a Sütő utcában (Deáktéri Evangélikus Iskola díszterme). Kozma Flóra emlékét híven őrizte egyháza, ezen belül kiemelten a nőszervezetek.
- A Misszióház megnyitását követően csak két évig élt, de utolsó erejével is támogatta a leginkább rászorulókat, az ő bútoraival rendezték be például a diákkollégium egyik szobáját. 1935-ben halálának 10. évfordulóját itt ünnepelték meg hálás hittársai. Követői róla nevezték el az 1927-ben megalakított leányegyletet, 1941-ben pedig azt a döntést hozták, hogy a továbbiakban létesítendő ilyen típusú szervezeteket is róla fogják elnevezni szerte Magyarországon és Erdélyben. Így alakult volna ki egy egymással kommunikáló, egymást erősítő hálózat.
- A történelem alakulása azonban megakadályozta e terv megvalósulását, és neve évtizedekre eltűnt a vallási és világi köztudatból. Mióta ismét hivatkozhatunk rá, egyre többen beszélnek/beszélünk róla mint ma is követendő példáról. A mi 2006-ban alakult nőegyletünk szintén az ő nevét viseli, és az ő nyomdokain igyekszik járni. Munkásságát önképzőköri összejöveteleken dolgoztuk fel, saját kiadványban népszerűsítettük. Baracskai névtelen sírját felkutattuk, védetté nyilvánítottuk, felújítottuk és ünnepélyesen felavattuk. Szeretett szülőfalujában megismertettük, és ösztönöztük egy róla elnevezett értékőrző kör létrehozását. Alkalmunk volt a rádióban és a televízióban is beszélni róla.

- Dr. vitéz Nyíredy Gézáné született Arlow Ilona, becenevén Ici vagy Icike néni, mindig nagy tisztelettel emlékezett az alapító Perczelné Kozma Flórára. Ő maga, saját bevallása szerint, húsz éven keresztül képviselte az unitárius öntudatot és a székely büszkeséget a nőszövetségben, rövid ideig annak főtitkára majd elnöke lett. Ennek írásos nyoma fennmaradt az Unitárius Közlöny 1943 augusztusi számában. Sok más nőszövetségi taghoz hasonlóan, Ici néni is látogatta az 1927 novemberében alakult és szintén Perczelné Kozma Flóráról elnevezett leányegyletet. Egy karácsonyi bejegyzése szerepel az egyleti naplóban, melynek egyik mondata így hangzik: „Karácsony szent ünnepén úgy érzem, hogy közöttetek igazán otthont talált a szeretet.” És valóban, a lányoknak sikerült magukévá tenniük Jézus legfontosabb üzenetét: „Szeressétek egymást, ahogyan én szeretlek titeket!” Ennél többet keresztény közösség és bármilyen emberi közösség nem kívánhat magának. A két nőszervezet szorosán együttműködött különösen az ünnepségek műsorának összeállításában és lebonyolításában, melyekre leginkább a Rákos utcai Misszóházban került sor.
Chehadé Boér Judit

- A lányok egy kézírásos naplóban felváltva számoltak be sokoldalú tevékenységükről. Eközben annyira megismerték és megszerették egymást, hogy a naplót az egyesület 1946-os megszűnése után is évtizedekig gondosan megőrizték, és mielőtt az utolsó naplóőr is eltávozott volna az élők sorából, 2011 karácsonyán Kiss Márta által fogalmazott levél kíséretében átadták kincsüket a Bartók Béla Egyházközség 2006 pünkösdje óta működő és szintén Perczelné Kozma Flóráról elnevezett nőegyletének nyilván azzal a szándékkal, hogy őrizzék tovább. Ezt követően Léta tiszteletes úr, felesége Erika mint nőegyleti titkár és más egyesületi tagok meglátogatták az említett hölgyet, valamint egy másikat is, Molnár Irént, és azóta birtokunkban van az értékes kordokumentumnak tekinthető napló, amit szeretnénk restauráltatni, és így megőrizni az utánunk jövők számára.
- A lányok által saját kezűleg készített szőttessel saját kezűleg bekötött, kopottas, helyenként olvashatatlan napló oldalait Léta Sándor tiszteletes úr egyenként beszkennelezte és számítógépen vagy okos telefonon olvasható elektronikus dokumentumot szerkesztett belőle. Bárki megtalálhatja a neten egyházközségünk honlapján. Nekem szerencsém volt tanulmányozni mindkét verziót, és óriási élményt jelentett számomra az eredeti napló kézbe vétele és lapozgatása. Valójában ebből a naplóból ismerhetjük meg hitelesen a leányegylet történetét 1937 és 1943 között. Az ezt megelőző tíz évről csak folyóiratokban elszórt, ellenőrizhetetlen információk állnak rendelkezésünkre.
- Dr. Retkes Attila Unitáriusok Budapesten című doktori disszertációjában azt olvastam, hogy a leányegylet indulásakor a Misszióházban tartotta összejöveteleit, és hogy a Nőszövetség is itt talált magának otthont 1937-ben. A naplóban az áll, hogy ugyanebben az időszakban a lányok már leginkább a Koháry (Nagy Ignác) utcai templomos ingatlan különböző helyiségeiben gyűltek össze minden hét csütörtök esténként és minden második vasárnap délután.

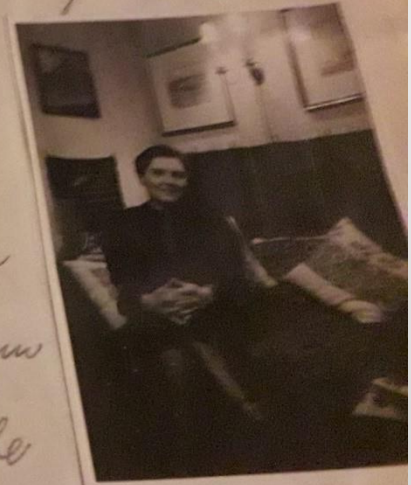
- Arról sem esik szó sehol másutt, hogy a lányoknak két Mária nénijük volt, akiknek a gondoskodására, irányítására bízták őket. Az elsőt dr. Enyedi Róbertné született dr. Pümkösti Máriának hívták, a másodikat pedig Varga Istvánné született Paraperth Máriának. Az első hét évig, 1934-ig, foglalkozott velük, a második pedig 1935-től legalább 1943 karácsonyáig, ami a napló utolsó bejegyzésének a dátuma.
- Az első Mária nénit, egy több nyelven beszélő és oktató, agilis hölgyet nagyon tisztelték, a második Mária nénit, aki anyaként gondoskodott róluk, tanította, nevelte és gitárjátékával szórakoztatta, altatta őket, viszont nagyon szerették, és igyekeztek megfelelni az elvárásainak. Az ő későbbi sorsukról sajnos nem tudunk semmit. Az elsőről csak annyit, hogy súlyos betegség miatt vonult vissza a leányegylet vezetésétől és fiatalon elhalálozott.
- A másodikról annyit, hogy amíg a lányai között tevékenykedett, igyekezett összekapcsolni vallási, erkölcsi nevelésüket testi-lelki felüdülésüket szolgáló kirándulásokkal elsősorban az 1936-ban egy alapítvány által egyházi célokra ajándékozott magyarkúti telken, melyen még abban az évben az első Mária néni által egy meg nem valósult varrodára gyűjtött pénzből felépítettek egy kb. 100 nm-es, alapvető szolgáltatásokkal ellátott kétszoba konyhás épületet.

DR. ENYEDY RÓBERTNÉ
DR. PÜNKÖSTI MÁRIA

A PERCZELNÉ KOZMA FLÓRAUNITÁRIUS
LÁNYOK EGYESÜLETENEK ELNÖKNŐJE
PRESIDENT OF THE
PERCZELNÉ KOZMA
FLÓRAASSOCIATION OF UNITARIAN
GIRL

Egyetemes vesztéséről. Pár hónapig a lányok vesztés nélkül
maradtak, míg új vesztőt kaptak Károly Istváné és
Perczel Mária néni kezében.
Ez már akkor került az Egyetemesbe,
mikor azt már a második Mária
néni vette. Mielőtt folytatnám a
leányegylet történetét le kell írjam
azt is, hogy hogy került be
leányegyletbe.

... a ... templom felment

- Azt követően minden nyáron július-augusztus hónapban ott tartott, mai szóval élve, csapatépítő tábort a leányegylet. Nem sokkal később el is nevezték a helyet Kozma Flóra Leányotthonnak. Ezt a kalandos sorsú épületet ma kibővítve, modernizálva Magyarkúti Fogadó és Erdei iskola néven működteti a Magyarországi Unitárius Egyházkerület.
- A hajdani napló legszebb oldalait ez a mesés, erdélyi tájra emlékeztető kirándulókör ihlette. Itt is találkoztak más fiatal unitárius egyesületi tagokkal, a János Zsigmondos cserkészekkel vagy a Brassai Sámueles ifjakkal ugyanúgy mint a Misszióház rendezvényein. Egy ilyen 1938-as rendezvényről maradt fenn az a naplóba beragasztott újságkivágás, melynek szerzője az akkor 16 éves Nyiredy Szabolcs, aki cserkészvezetőként, újságszerkesztőként élete végéig szolgálta gyülekezetét mindhárom budapesti templomban. Íme az ő hiteles beszámolója:

- „A Perczelné Kozma Flóra Leányegylet április 2-án az Unitárius Misszióházban műsoros estet tartott. Leányaink bemutatkozása a nagyközönség előtt kellemes meglepetésül szolgált mindnyájunk számára, amit a szépszámú hallgatóság és hálás tapsai bizonyítottak leginkább. Az előadás egynapi rádióműsor keretében ötletes megoldást nyert. Az első részben a szokásos délelőtti rádióműsort hallottuk humoros feldolgozásban. Derzsi Lili mint bemondó déli hírszolgálat, Derzsi Anna és Berei Mária négykezese, valamint Simonyi Györgyi felolvasása és paródiája egyaránt őszinte tetszést váltott ki. Szünet után vidám est következett melyet, hála a technika haladásának és a távolbalátó felfedezésének, nemcsak hallottunk de láthattunk is. Az egyesület „tánczenekarának” szereplése után két vidám egyfelvonásost láttunk. Szereplőik – Derzsi Lili, Mátka Lajos, Derzsi Ibi. Dömötör Eszter, Mátka Bözsi, Kaposi Eszter, Nyíredy Szabolcs és Berei Mária – sokszor megnevettették a közönséget... Az egyik legszebb szám a Varga Istvánné vezetésével előadott gitár-négyes volt, mely szívet és lelket egyaránt gyönyörködtetett.”
- A napló alapján még nagyon sok érdekes epizódot mesélhetnék a leányegylet életéből, de most elégedjünk meg ennyivel. Mint említettem, a napló teljes egészében megtalálható, hozzáférhető az internetes felületen, egyházközségünk honlapján.

Gizony olyan hamar ellett a délutón
kedves jóték is nek, tréfa is borsód
közben esze sem vettük az idő mulását
is haça kellett indulni. Maria néni - mint
a fennfentekben látjuk - seket a kedves délu-
tánokat fényképekkel örökítette meg.

mittesket
& kőnyta-
gyarafi-
kőnyhito
kat perva

heaveltünk.
pünkát
tattuk,
pervárnó-
tünk bl.

Stingveindket magunk hőtjék le Svária némi irá-
nyításra melletts is tődelje irók kőnyvet vátarok

tuk mag kőnygtarunk részere. A fenniti képeken hat-
bátok a kőnygtar munkában a pörvőseleivel is kőnyg-
kítés közeben.

piilvestiik a piicapiini polgastat. Shog kesimik
isrebonjink, - paueriink a paranyi keelikel. Pi-
riijon a fijeit, tohiletos omalaki esimele jut-
tutjike a Teten jelenketet. Ereriik, hiskiik it ei
raunk myilik is nolunk:

Ereriket herateliink tejed a min-
deriintet iderovats a Teten neivben.

Ererisen tejed a Teten, hogy ere-
sed it.

Gundkossan meg a Ir, hogy hidd it.
Involvojjon rad a Ir, hogy aeresd a
purbereket.

A gorneket elvinit, gondolatunk meg
wala marad.

Licimjink van, felolosek vagjunk.
erte. -

Derrei lili slo.

Kuopio Maria
alikirje

Kallio Eriikka
titkari

Pöytä Anna
kirjuri

Matti Eriikka
kirjuri

A háború évei, Budapest ostroma

- A ház pincéje hivatalosan kijelölt hatósági óvóhely volt.
- "1945. január 15-én jött be az első orosz katona ide a Misszióházba. A ház itt maradt lakói és az ide menekült unitárius lelkészek családjával a pincében voltunk meghúzódva...Az összes erdélyi lelkészek, akik a háború miatt menekülni kényszerültek, itt kaptak szállást és itt vészelték át az ostromot 1944 telén." *Patakfalvi S.*
- 1945 január 12.-én bombatalálat éri az épületet, a kár félmillió pengő összegű. Megsérül a 3. emelet 4. számú lakás, a templom és az orgona.
- A templomot 1948 májusáig használhatóvá tették, az orgonát 1948 augusztusára sikerül helyreállítani.
- 1944-ben, Szent-Iványi Sándor közbenjárására a ház védettséget szerzett, ugyanis a Svájci nagykövetség angol, magyar és orosz nyelvű tábláit helyezték ki a ház falára.

A ház egykori lakója: Patakfalvi Sámuel visszaemlékezései

„1941. év végétől 1945. év elejéig laktam a Misszióházban. Nekünk vidéki diákoknak mesés életünk volt. Nagyon sokan voltunk Erdélyből, megemlíthetném többek között: Benczédi Sándort, Márkos Andrást, Ferenc Józsefet, Nagy Sándort. Átvettük a Brassai Sámuel Unitárius Ifjúsági Egyesület vezetését. Minden internátusi diák tagja kellett legyen egyesületünknek. A Magyar Élet könyvkiadó vállalathoz bedolgoztam, így kapcsolatba kerültem a népi írókkal.”

„A pincében felhasogatott vágott fák voltak, nagy rakás a pince közepébe kiöntve. Az öreg tiszteletes székely ember volt, tudta a telet át kell vészelní. Csináltunk egy falat a pincében, s a három nőt, menyasszonyt beraktuk a fa mögé, csináltunk egy rést, ahol a nők néhány hasábot ki tudtak húzni, hogy ki tudjanak jönni, de ott benn maradtak, s így menekültek meg az oroszoktól, mert amikor jöttek az oroszok mind tönkretették az asszonyokat.”

Háborús menedék – Patakfalvi Sámuel visszaemlékezései

- Levizsgáztam, kineveztek tanársegédnek, olyan siralmas volt akkor Budapesten az élet, hogy azt el sem tudjátok képzelni, minden ház kapott lövést.
- A Hőgyes utcában nem volt istentisztelet, mert Csiky Gábor, az öreg tiszteletes a Balatonon volt. Így mi diákok tartottunk néha istentiszteletet egymás közt.
- Lementünk a pincébe, ott legalább 15 unitárius pap volt, megindultak a menekültek Erdélyből
- Lehordtuk a kályhákat, csináltunk helyet nekik, rendeztük a pincét, falat ütöttünk ki, hogy legyen hely
- Nem volt semmi enivalónk a pincében, de ahogy hánytam el a farakást, találtam egy nagy ládát, tele almával a teteje, az alja krumplival, közepében volt egy nagy zsíros bödön, abban lesütve disznóhús, semmi enivalónk nem volt, ez mentett meg, mégis csak van gondviselés, gondoltam.

Az államosítás -1952. október 29-én

Az egyházi házigatlanokra nem vonatkozik az államosítás

Az egyetemes konvent elnökségének körlevele az egyházi ingatlanokról szóló kimutatás készítéséről

Az egyetemes konvent elnöksége körlevelet bocsátott ki a gyülekezetek, az egyházmegyék és egyházkerületek vezetőségéhez. Ebben az egyes házigatlanok állami tulajdonba vételéről szóló 1952. évi 4. sz. törvényerejű rendelettel kapcsolatban az egyetemes konvent elnöksége tudatja az egyes egyházi kerületek elöljáróival az Állami Egyházi Hivatal közlését, amely szerint az egyházakkal kötött szövetkezési szerinti ingatlanok érintetlenek maradnak és azokra az államosítás nem vonatkozik.

Az egyetemes konvent elnöksége felszólítja a nevezett egyházi testületeket, hogy soronkívül három példányban készítsenek kimutatást az egyházkerületek, egyházmegyék, egyházkerületek, valamint az ezek által fenntartott illetőleg az ezek felügyelete alatt lévő egyházi intézetek, intézmények és alapítványok telekkönyvi tulajdonát képező összes házigatlanokról és azt expressz levélben közvetlenül az egyetemes konvent elnökségéhez küldjék meg, úgy, hogy a konventi elnökség a kimutatásokat legkésőbb március 4-ig kérhez kapja.

A kimutatás késedelmes beküldése azzal a veszéllyel jár, hogy az ilyen későn jött jelentések már nem vételnek figyelembe a határidőt be nem tartó egyházi testületek házigatlanjait illetően nem részesülnek mentesítésben.

A kimutatásba a következő adatokat kell felvenni: 1. a házigatlan telekkönyvi tulajdonosa; 2. a házigatlan jellege (templom, imaház, lelkészlakás, kántorlakás, egyházi lakása, harangozó lakása, lelkési hivatal, gazdasági épület stb.); 3. a házigatlan helyiségeinek

sz.
4.
be
ga
ro
5.
és
ga
kü
há
va
no

1952. okt. 29-én a teljes ingatlant államosították, de a 25 % használati joga megmaradt az unitárius egyháznak.

„ A második világháborút követő időszakban a kommunista uralom fokozatosan és durván avatkozott bele az egyház dolgaiba. Először a lakók egy részét cserélte ki, majd - közvetlenül az államosítás előtt - a misszióház gondnokát letartóztatták, elhurcolták és lakását elvették. Később a tanonc-otthont és főiskolás bentlakást is megszüntették. Az államosítás időszakában az épület mintegy fele része még mindig közvetlenül egyházi gondozás és irányítás alatt állt.”

Bencze Márton

adatokról tájékoztat

Á N O S :

YAR
EGYHAZ ÚTJA
könyve. Református
özhetetlen útmuta-
re fontos eligazítást!

Fr.

Konvent Sajtóosztályánál,
Csekk számszáma: 40.526.

193/1952

158

Ért.: 1952 XI. 5.

— R e g y z ő k ö n y v —

Felvétetett a Magyarországi Unitárius Egyházköri Tanács és a Budapest-i Unitárius Egyházkerület kiküldötteinek a 101/1952 sz. egyházköri tanácsi határozat végrehajtása, - a megszüntetett Unitárius Misszióház/Budapest IX. Hőgyes Endre u. 3 sz./ templomának és hozzátartozó részeinek átadása és átvétele tárgyában, 1952. október 29-én d.u. 5 órakor az Egyházköri Tanács irodájában tartott ülésében.

Itt ér véget a misszióház aranykorának tömör története dióhéjban. Bízunk benne, hogy a lelkelet, ami életre hívta tovább él, jelenlegi és jövőbeli lakói megőrzik a hely emlékezetét, szellemiségét és átörökítik az utókornak.

Orbán Emese és Zomboriné dr. Pap Zsófia

Teljes videófelvétel, 1:14:00 <https://youtu.be/lmvaErJx9Q8>

Záró gondolatok

Mint hallhattuk, eredeti, többfunkciós rendeltetésének a Misszióház csak 1923 és 1952 között tudott megfelelni, mert ekkor az épületet államosították, csak a templomot, gyülekezeti termet, lelkészi irodát és két szolgálati lelkészlakást hagytak meg az egyház használatában, melyeket az elsőnek a Koháry (ma Nagy Ignác) utcában megépült központi Budapesti Unitárius Egyházközséghez csatoltak. E helyzetben változás csak 2001-ben következett be, amikor Rázmány Csaba püspökünk kezdeményezésére létrejött az önálló Bartók Béla Egyházközség, melynek irányítását, az ő 2009-ben bekövetkezett halála után, Léta Sándor lelkészünk vette át. A ferencvárosi Misszióház mint olyan már csak mint épület és mint történelmi emlékhely funkcionál, de így is megérdemli a figyelmet. Falai között olyan személyiségek, szervezetek tevékenykedtek, olyan események zajlottak, melyeknek jelentősége egyre nő az évek múlásával. Az az egyetemességre törekvő, a népek és felekezetek testvériségét hirdető, Jézus tanait tettekben megélni hivatott szellemiség, mely áthatotta elődeink önzetlen, önfeláldozó munkálkodását, tovább él a mai szellemidézőkben is. 23 éves Bartók Béla Egyházközségünk igyekszik kapcsolódni a Misszióház eredeti komplex, tehát egyházi, egyháztársadalmi, karitatív, kulturális missziójához és vonzó helyszínné válni kerületünk és egész Budapest lakosai számára. 2013 óta minden évben részt veszünk az Ars Sacra rendezvénysorozatban, és ennek eseményeit második egyházközségi krónikánk lapjain is felidéztük. A szép kiállítású könyv, Pintér Nóra presbiterünk és rendezvényszervezőnk által készített almalekvárral egyetemben, megvásárolható gyülekezeti termünkben, ahova szeretettel várunk minden jelenlevőt egy kis, terített asztal melletti, kötetlen beszélgetésre. Köszönjük szépen a figyelmet.

Chehadé-Boér Judit presbiter

Köszönjük a figyelmet! Isten áldja!

*„Hiszem az örök életet, mert hiszem hogy
az Isten szeretet...”*

Dr. Csiki Gábor

MISSZIÓHÁZ
EGYESÜLET

